

ВИКОРИСТАННЯ НОРМАТИВІВ ЕФЕКТИВНОСТІ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ КАПІТАЛЬНИМИ ВКЛАДЕННЯМИ У СОЦІАЛЬНУ СФЕРУ

Важливим напрямом публічного управління соціальною сферою є розробка та затвердження на урядовому рівні методичного забезпечення обґрунтування доцільності та визначення економічної ефективності капітальних вкладень. Проблема полягає у тому, що капітальні вкладення, які здійснюються у розвиток соціальної сфери не орієнтовані на отримання прибутку. Тому при прийнятті рішень щодо їх ефективності не можуть бути використані методичні підходи, в основу яких покладено розрахунок чистого грошового потоку, оскільки у переважній більшості соціальних послуг, що надає держава громадянам, дохід від реалізації продукції (надання послуг) не формується та не утворюється прибуток. З цього випливає принципова методологічна різниця між підходами до визначення економічної ефективності інвестицій та капітальних вкладень у соціальну сферу. Для використання запропонованого авторами підходу, в основі якого покладено економію на поточних і капітальних витратах у розрахунку на одиницю певних послуг у соціальній сфері, актуальною науковою проблемою є обґрунтування методології та розроблення методики визначення нормативного коефіцієнта економічної ефективності капітальних вкладень.

Українська економічна наука має відому наукову школу ефектометрії, зокрема, обґрунтування методологічних підходів до визначення нормативного коефіцієнта економічної ефективності капітальних вкладень (E_n) в умовах централізованої планової економіки. В економічній літературі минулих років знаходимо пропозиції визначати E_n на основі експериментального підходу, виробничих функцій, моделі оптимального планування народного господарства. Досліджуючи доробки вітчизняної економічної науки, слід відмітити, що, не зважаючи на недоліки наведених вище моделей обчислення E_n , які широко висвітлювалися в економічній літературі, кожна з них була для свого часу достатньо обґрунтованою й містила ті раціональні зерна, спираючись на які, можна було б розробити підхід до обчислення нормативного коефіцієнта економічної ефективності інвестицій в умовах ринкової економіки.

Перш за все, це стосується мети розроблення коефіцієнта економічної ефективності капітальних вкладень. Вона, на нашу думку, полягає у наступному:

- наданні сфері публічного управління критерію, який міг би використовуватися для обґрунтування економічної ефективності капітальних вкладень у соціальну сферу;
- обґрунтуванні вибору варіантів реалізації проектів державних капітальних вкладень (при визначенні доцільності їх реалізації за соціальними, екологічними, науково-технічними та іншими критеріями);
- здійсненні аналізу ефективності публічної сфери, оцінки перспектив її розвитку, діагностики процесу формування національного багатства.

Загальну ефективність функціонування економіки характеризує динаміка національного багатства – сукупності ресурсів країни, які використовуються в економічних процесах (економічних активі), та нагромаджених благ, які є в її розпорядженні та можуть бути використанні для здійснення процесу виробництва продукції робіт, надання послуг і забезпечення життєдіяльності людей. Грошова оцінка національного багатства складається з вартості основних засобів, нематеріальних активів, матеріальних запасів, фінансових активів, цінностей майна громадян (предметів тривалого ужитку, таких як житло, автомобілі, меблі та інше). За міжнародною методологією у грошову оцінку національного багатства включається сальдо зовнішньої торгівлі товарами та послугами й зовнішніх капіталовкладень. Ці показники враховуються у вітчизняній статистиці у Системі національних рахунків або як окремі статистичні показники.

Для побудови моделі коефіцієнта економічної ефективності капітальних вкладень звернемося до моделі економічного зростання з дискретним часом $t = 1, \dots, T$. Розглянемо зростання економіки у період, який складається з двох виробничих циклів: перший має тривалість від $t-1$ до t ; другий – від t до $t+1$.

Припустимо, що цінність природних ресурсів у циклі $(t, t+1)$ не змінюється, тоді можна записати, що ефективність використання капіталу описується рівнянням:

$$K_{t-1}(1 + E_k) = K_t + C_t - T_t + 3T_t \quad (1)$$

де K_{t-1} – капітал, створений у циклі $(t-1, t)$ на момент (t) – початок циклу $(t, t+1)$; E_k – коефіцієнт економічної ефективності капітальних вкладень; K_t – капітал, функціонуючий у циклі $(t, t+1)$, $K_t = K_{t-1} + \Delta K_t$, де ΔK_t – приріст капіталу у цьому циклі (в його оцінці враховується сальдо зовнішніх капіталовкладень); C_t – кінцеві споживчі витрати у циклі $(t, t+1)$; T_t – витрати на поточне споживання (оцінка трудових ресурсів) у циклі $(t, t+1)$; $3T_t$ – сальдо зовнішньої торгівлі товарами та послугами у циклі $(t, t+1)$.

Зробивши елементарні математичні перетворення формули (1) і замінивши K_t на $K_{t-1} + \Delta K_t$, валове нагромадження капіталу (ΔK_t) та кінцеві споживчі витрати – витрати на поточне споживання ($C_t - T_t$) відповідними елементами приросту національного багатства ΔNB_t й враховуючи, що валове нагромадження капіталу ΔBK_t складається з чистого нагромадження капіталу ΔCK_t і споживання основного капіталу SK_t , отримаємо:

$$E_k = \frac{\Delta NB_t + SK_t}{K_{t-1}} \quad (2)$$

У щорічних приростах національного багатства та споживання основного капіталу нормативний коефіцієнт економічної ефективності капітальних вкладень (2) матиме вид:

$$E_l = \frac{\Delta NB_t - \Delta NB_{t-1} + \Delta SK_t}{I_{t-1}}$$